

بیمه کارگران در قراردادهای پیمانکاری

ماده ۳۸ قانون تامین اجتماعی در خصوص وضعیت بیمه کارگرانی که در قراردادهای پیمانکاری مشغول به کار هستند این گونه می گوید: «در مواردی که انجام کار به طور مقطعه به اشخاص حقیقی یا حقوقی واگذار می شود، کارفرما باید در قراردادی که منعقد می کندمقاطعه کار را متعهد کند که کارکنان خودو همچنین کارکنان مقاطعه کاران فرعی رانزدسازمان تامین اجتماعی بیمه کندو کل حق بیمه را به ترتیب مقرر در ماده ۳۸ قانون تامین اجتماعی بپردازد.» پرداخت ۵درصدبهای کل کارمقاطعه از طرف کارفرما موکول به ارائه مفاصحاسباب از طرف سازمان خواهد بود. در مورد پیمانکارانی که صورت مزدو حق بیمه کارکنان خود را در موعد مقرر به سازمان تامین اجتماعی تسلیم می کنند، معادل حق بیمه پرداختی بنا به درخواست سازمان از مبلغ مذکور آزاد خواهد شد.

یکشنبه ۱۹ مهر ۱۳۹۴ ● شماره بیست و پنج

ا ت ی و ع ه ن و

«مفاصحاسباب بیمه.» این عبارت شاید برای برخی از پیمانکاران پروژه‌های مختلف در کشور خوشایند نباشد. عده‌ای از پیمانکاران از میزان حق بیمه‌ای که باید پرداخت کنند راضی نیستند، چرا که آن را بخش عمده‌ای از درآمد خود می‌دانند که باید به سیستم بیمه کشور بپردازند. از نظر تامین اجتماعی فرایند محاسبه این حق بیمه کاملاً قانونی است، اما برخی از پیمانکاران آن را سلیقه‌ای و گاه معایر با قانون ارزیابی می‌کنند.

طبق ماده ۲۸ و ۴۱ قانون تامین اجتماعی و آیین‌نامه‌هایی که در همین رابطه صادر شده است، بخشی از درآمد سازمان تامین اجتماعی از محل پیمان‌ها تامین می‌شود. برآوردها نشان می‌دهد که سالانه حدود ۴۰ هزار میلیارد تومان قرارداد پروژه عمرانی در کشور منعقد می‌شود که ۵درصد آن بخشی از هزینه‌های سازمان تامین اجتماعی را تامین می‌کند، مبالغی که براساس قانون باید برای راه عمومی و تامین آتیه جامعه از جمله کارگران شاغل در اجرای همان پیمان‌ها هزینه شود. البته در این میان بدهی کارفرمایان به سازمان کم نیست و حتی برخی آمارها حکایت از آن دارد که این رقم به ۲ هزار میلیارد تومان رسیده است. اما به اعتقاد برخی از فعالان پیمانکاری، چون گرفتن مطالبات از پیمانکاران به نسبت دولت راحت‌تر است، سازمان تامین اجتماعی گاه فشار زیادی برای دریافت حق بیمه به پیمانکاران وارد می‌کند.

■ محل مناقشه کجاست؟

براساس قانون، بخشی از مبلغ پیمان بنا به نوع و شکل پیمان باید به عنوان حق بیمه شغالان در پیمان به سازمان تامین اجتماعی پرداخت شود، درصدی که در قراردادهای مختلف متفاوت است و محل اصلی اختلاف نظر برخی پیمانکاران و سازمان تامین اجتماعی است. براساس قانون درصد بیشتر حق بیمه تامین اجتماعی به پیمان‌هایی تعلق می‌گیرد که از نیروی انسانی بیشتر و تجهیزات کمتری در انجام پیمان استفاده می‌کنند. اما اختلاف از همین‌جا آغاز می‌شود که پیمانکاران و تامین اجتماعی چندان بر سر سهم نیروی انسانی و تجهیزات مکانیکی هم‌رای نیستند. بهرام فیاضی، دبیر انجمن پیمانکاران صنعت آب و فاضلاب، به آتیمنو می‌گوید: «بحث این است که زمانی که پیمانکار مفاصحاسباب قراردادش را می‌گیرد می‌بیند در حالی که بخش عمده‌ای از قراردادش تامین مصالح است و براساس قانون نباید حق بیمه به آن تعلق بگیرد، تامین اجتماعی ضریب ۷/۸ درصد را روی کل قراردادش اعمال می‌کند یا اگر ببیند که بخش عمده‌ای از آن عملیات اجرایی است کل بیمه را مشمول

پیش‌کش

سالانه حدود ۴۰ هزار میلیارد تومان قرارداد برای اجرای پروژه عمرانی در کشور منعقد می‌شود که ۵درصد آن‌ها بخشی از هزینه‌های سازمان تامین اجتماعی را تامین می‌کنند. مبالغی که براساس قانون باید برای راه عمومی و تامین آتیه جامعه هزینه شوند. البته در این میان بدهی کارفرمایان به سازمان کم نیست و حتی گفته می‌شود این رقم به ۲ هزار میلیارد تومان می‌رسد. اما به اعتقاد برخی از فعالان پیمانکاری، از آنجا که گرفتن مطالبات از پیمانکاران به نسبت دولت راحت‌تر است، در مواردی فشار شدیدی بر روی پیمانکاران برای پرداخت حق بیمه‌ها اعمال می‌شود.

■ راهکارها

● **نازنین مهراندیش** ●

یکی از مشکلاتی که پیمانکاران در فرآیند کار از آن گله دارند و در مواردی محل مناقشه است، مشکل نحوه محاسبه و دریافت حق بیمه از محل قرارداد است. زمانی که پیمانکار مفاصحاسباب دریافت می‌کند، معمولاً از حق بیمه‌ای که باید به سازمان تامین اجتماعی پرداخت کند رضایت ندارد و گاهی مناقشه بر سر مبلغ این حق بیمه ماه‌ها و حتی سال‌ها طول می‌کشد، چیزی که به گفته پیمانکاران به زبان پیمانکارو به گفته مسئولان تامین اجتماعی الزام قانون است. در همین خصوص با محمدحسن زدا، مدیر کل فنی درآمد سازمان تامین اجتماعی، گفت‌وگویی کرده‌ایم. او در مورد جزئیات تعیین این حق بیمه توضیح می‌دهد.

■ برخی از شرکت‌های پیمانکاری در اجرای پروژه‌های

گرایش

بیمه‌های اجتماعی

پیمانکاران چه زمانی محاسبه از حق بیمه پیمان‌ها راضی می‌شوند؟

مناقشه بر سر یک ضریب

برخی پیمانکاران مفاصا حساب بیمه‌ای را یکی از چالش‌های خود می‌دانند که گیر و دار حل آن زمان زیادی از آن‌ها می‌گیرد

۱۵ درصد به اضافه یک‌نهم می‌کند که می‌شود ۱۶/۱ درصد و این محل چالش است.» او ادامه می‌دهد: «با وجود اینکه در پیمان‌ها رقم‌ها از هم تفکیک نشده، تامین اجتماعی خود را اقدام و ضریب مشخص می‌کند. درست است که رقم خرید در پیمان مشخص است، اما از آنجایی که رقم خرید با رقم حمل و نصب محاسبه می‌شود، باز هم به آن ضریب می‌زنند و به همین دلیل پیمانکار همیشه دچار چالش می‌شود.»

■ رسیدگی به اعتراضات پیمانکاران

مهرداد قریب، مدیر کل درآمد حق بیمه سازمان تامین اجتماعی، با اشاره به اینکه پیمانکاران در صورت ضرورت می‌توانند از حق بیمه‌ای که به آن‌ها تعلق گرفته شکایت کنند، گفت: «اگر پیمانکار به مبلغی که برایش تعیین شده اعتراض کند، ابتدا در هیئت بدوی در شعبه مورد رسیدگی قرار می‌گیرد. اگر هیئت بدوی رضایت پیمانکار را جلب نکند و پیمانکار همچنان اعتراض داشته باشد، در هیئت تجدید نظر تشخیص مطالبات سازمان مطرح می‌شود.»

او می‌گوید: «پیمان‌های ما با عمرانی هستند یا غیر عمرانی. آن‌هایی که عمرانی هستند حق بیمه مقطوع دارند و در آن‌ها جای مناقشه نیست. محل مناقشه معمولاً طرح‌های غیر عمرانی با مصالح و بدون مصالح است که اگر با مصالح باشد ۷ درصد و اگر بدون مصالح باشد ۱۵ درصد به اضافه یک‌نهم محاسبه می‌شود. حال اگر پیمانکاری اعتراضی داشته باشد و مدارک و مستندات مستدلی به شعبه ارائه دهد، مطمئناً در شعب مربوط مورد بررسی قرار می‌گیرد. ولی گاه اختلاف نظر به وجود می‌آید و مدارک و مستندات ارائه‌شده به سازمان تامین اجتماعی کامل و گویا نیست، در این مواقع اعلام بدهی براساس محتویات پرونده به پیمانکار ابلاغ می‌شود.» به گفته او اگر پیمانکاران و کارفرمایان مربوطه، مدارک و مستندات مورد نیاز را از طریق واگذارنده و مکاتبه‌ای که صورت می‌گیرد به‌موقع به شعبه بدهند، جای هیچ‌گونه نگرانی یا ابهامی نیست. به گفته قریب، طبق آمار سال ۹۳ و چهار ماهه اول سال ۹۴، ۵۸ درصد از اعتراضاتی که صورت می‌گیرد منجر به فسخ رای می‌شود و مدارک و مستداتی که ارائه می‌دهند مورد پذیرش سازمان قرار می‌گیرد. در ۱۲ درصد مواقع نیز قرار صادر می‌شود که اگر نیاز به بازرسی تحقیقی و ارائه مدارک دیگر از سوی واگذارنده باشد از پیمانکار اخذ می‌شود تا بررسی‌های بیشتری از

کتیبنو ۰۷

از قانون تا عمل

در این نوشتار سعی شده دو مسئله مهم و بحث‌برانگیز که همواره کارفرمایان و پیمانکاران در خصوص تامین اجتماعی مطرح می‌کنند روشن و به برخی از مهمترین شبهات در این زمینه پاسخ داده شود.

۱- یکی از مواردی که از سوی پیمانکاران مورد اعتراض است، تر کیب هیئت رسیدگی به شکایات پیمانکار است.

در ماده ۴۱ قانون تامین اجتماعی آمده است: «در مواردی که نوع کار ایجاب کند سازمان می‌تواند به پیشنهاد هیئت‌مدیره و تصویب شورای عالی سازمان نسبت مزد را به کل کار انجام یافته تعیین و حق بیمه متعلق را به همان نسبت مطالبه و وصول کند.» در ادامه، این قانون در ماده ۴۲ به این موضوع اشاره دارد که اگر کارفرما به میزان حق بیمه و خسارات تأخیر تعیین شده از طرف سازمان معترض باشد می‌تواند به هیئت‌های بدوی تشخیص مطالبات اعتراض کند که ترکیب آن در ماده بعدی یعنی ماده ۴۳ همین قانون مشخص شده است: نماینده وزارت رفاه به انتخاب وزیر رفاه، یک نفر به‌عنوان نماینده کارفرما به انتخاب اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران، یک نفر به انتخاب شورای عالی تامین اجتماعی و نماینده کارگران که معمولاً از سوی خانه کارگر معرفی می‌شود.

مسئول درآمد و رئیس شعبه مورد نظر معمولاً به‌عنوان نمایندگان شورای عالی و وزارت رفاه در هیئت حضور دارند که با وجود قانونی بودن مورد اعتراض کارفرمایان و پیمانکاران است. این در حالی است که زمانی‌رای این افراد موثر است که بتوانند به اتفاق آرا برسند. یعنی رای نهایی با استماع نظرات کارفرما و جمیع جهات صادر می‌شود. یعنی همه نظرات در آن در نظر گرفته می‌شود.

بااین حال چندی است سازمان برای کاهش اعتراض پیمانکاران تصمیمی گرفته است. به طوری که در استان‌هایی که برخی از شهرهایش دو یا سه شعبه بیمه دارند، روسای شعبه باید به صورت ضربدری در هیئت‌ها شرکت کنند. در این صورت می‌توان گفت حداقل فردی که در آن هیئت رسیدگی حضور دارد فردی بی‌طرفی است.

۲- اما موضوع دومی که در این نوشتار به آن می‌پردازم بند ج ماده ۱۱ قانون رفع برخی موانع تولید است که در سال ۸۷ تصویب و به یکی دیگر از موارد مناقشه‌برانگیز برای پیمانکاران در ارتباط با سازمان تامین اجتماعی تبدیل شد.

بند ج ماده ۱۱ این قانون همه پیمانکاران را به صورت سراسری دبدو تفکیکی بین آن‌ها قائل نشد. این در حالی است که این ماده با قوانین قبلی که در این خصوص وجود داشت، تداخل و مشکلاتی ایجاد می‌کرد. مثلاً در قراردادهای عمرانی ۹۵ درصد حق بیمه را دولت پرداخت می‌کند. در این قراردادها دوشطر لازم‌و کافی وجود دارد، اول اینکه برای قراردادهای اجرایی باید قیمت مصالح براساس فهرست بهای پایه سازمان مدیریت تعیین شود و دوم اعتبارشان باید از محل تملک دارایی‌های سرمایه‌ای طرح‌های دولتی ملی عمرانی یا استانی تامین شود. در این قراردادها از مبلغ کل پیمان ۶/۶ درصد حق بیمه تعیین می‌شود که ۵درصد حق بیمه مربوط به کارفرما یعنی دولت است که از محل اعتبار طرح پرداخت می‌شود و ۱/۶ درصد مربوط به پیمانکار است. حال تصور کنید براساس این قانون ما بگوئیم حق بیمه براساس لیست. در این صورت کارفرما چطور می‌تواند حق بیمه‌اش را به سازمان پرداخت کند؟ اینجا است که متوجه می‌شویم در این قانون خلا مقرراتی وجود داشته است. چرا که به نظر می‌رسد اگر آن قانون می‌خواست درست اجرا شود، باید پیمان‌ها را تفکیک می‌کرد.

از سویی دیگر این قانون زمینه‌ساز تخلفاتی از سوی پیمانکار هم شد. در بند ج ماده ۱۱ قانون رفع برخی موانع تولید نوشته شده کلیه قراردادها چه با مصالح چه بدون مصالح، چه عمرانی چه غیر عمرانی، طبق لیست پیمانکار باید حق بیمه پرداخت کنند. حال فرض کنید پیمانکاری صدنفر کارگر داشته باشد. متأسفانه شاهد بودیم برخی از کارفرمایان برای پرداخت هزینه کمتر، لیست پرداختی‌شان کمتر از کارگانشان بود. در اینجا سازمان با خیل عظیم اعتراضات کارگران مواجه می‌شد که پیمانکار بیمه‌شان را ن داده و مشکلاتی در این باره برای آن‌ها به وجود آمده. اهرم اصلی برای اینکه پیمانکار را وادار کند لیست حق بیمه را به‌موقع و به‌درستی پرداخت کند، اجرای همان ضریبی بود که روی قراردادها اعمال می‌شد. به همین دلیل در سال ۱۳۹۰ سازمان با مکاتبه‌هایی که با مراجع بالا دستتی انجام داد، مثل سازمان مدیریت، بر مرکز پژوهش‌های مجلس و معاونت حقوقی ریاست جمهوری، خواهان روشن شدن این موضوع شد و براساس نظر معاونت حقوقی ریاست جمهوری، از آنجایی که این قانون «رفع برخی موانع تولید» نام داشته، عنوان شد که این قانون عام نیست و پیمانکاران خدماتی را شامل نمی‌شود.

معاون دفتر هیات مدیره سازمان تامین اجتماعی

سوی شعبه انجام شود. در این آمار نزدیک به ۳۸ درصد از این آرا نیز مورد تأیید قرار گرفته است.

■ قانونی که اجرا نشد

اما در این میان برخی پیمانکاران از اجرای نشدن بند «ج» ماده ۱۱ قانون رفع موانع تولید گله‌مندند. در این قانون که در سال ۸۷ تصویب شده است، سازمان تامین اجتماعی موظف شده بود در دوره ۵ ساله مفاصحاسباب پیمانکاران را صرفاً بر مبنای لیست‌های بیمه ماهیانه‌ای که پیمانکاران ارائه می‌کنند صادر کند و به پیمان‌ها ورود نکند. براساس این بند، حق بیمه پیمان‌های پیمانکاران برای طرح‌های عمرانی یا غیر عمرانی با مصالح یا بدون مصالح صرفاً بر مبنای لیست‌های ماهیانه باید محاسبه شود؛ موردی که به گفته برخی از پیمانکاران، برخی شعب سازمان تامین اجتماعی از آن مصادره به‌مطلوب می‌کنند. حسن فرامرزی، پیمانکار، در این باره می‌گوید: «سال ۸۷ که این قانون تصویب شد، پیمانکاران امیدوار بودند این مشکل تا حدی حل شود، ولی واحدهای درآمد شعب تامین اجتماعی عنوان کردند که این بند قانون مربوط به پیمانکاران تولیدی و ساخت است. این در حالی است که کسی که در کار ساخت و تولید باشد اساساً به او عنوان پیمانکار نمی‌دهند. اما بعد از پنج سال ماده ۱۴ قانون حداکثر استفاده از توان داخل جای قانون قبلی را گرفت و دوباره اوضاع را به حال سابق برگرداند.»

محمدحسن زدا، مدیر کل فنی در آمد سازمان تامین اجتماعی ؛ محاسبه حق بیمه پیمان‌ها سلیقه‌ای نیست، قانون دارد

محاسبه حق بیمه پیمان‌ها سلیقه‌ای نیست، قانون دارد

نرخ حق بیمه ۳۰ درصد حقوق تعیین می‌شود. گاه پیمانکاران مدعی می‌شوند که با میزان بیمه قرارداد آن‌ها سلیقه‌ای برخورد می‌شود. اما مادر بخش نامه‌های مختلف به‌صراحت سازو کار را مشخص کردیم. اینطور نیست که کارمندان بخوانند سلیقه‌ای برخورد کنند. البته تنوع پیمان‌ها زیاد است. بیش از هزار مدل پیمان داریم. اما این‌ها را به چند گروه با مصالح، بدون مصالح، مکانیکی، دستی، عمرانی و غیر عمرانی دسته‌بندی کردیم تا این مشکلات حل شود.

■ البته در این حین شاهد تخلفات برخی کارفرما هانیز هستیم؛ مثلاً در لیست بیمه آن‌ها اسامی وجود دارد که در گاه کار مشغول به فعالیت نیستند؟

بله. براساس مصوبه شورای عالی تامین اجتماعی، سازمان تامین اجتماعی حق بازرسی از پیمان‌ها را ندارد. در نتیجه امکان کنترل لیستی که پیمانکار به ما ارائه می‌کند، وجود ندارد. به همین دلیل بیشترین تخلفات بیمه‌ای در لیست پیمانکاری‌ها اعمال می‌شود و هیچ‌گونه امکان کنترلی هم وجود ندارد.